

*Мельниченко Світлана Володимирівна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри
готельно-ресторанної справи та туризму;
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК

Постановка проблеми. Світова економічна криза спричинена пандемією COVID-19 негативно вплинула на туристичну сферу. За даними Державної служби статистики реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України у 2021 році зріс на 3,4% після спаду на 3,8% у 2020 році [1]. Оскільки, частка туризму у ВВП України складає близько 3-4%, що значно менше міжнародного середнього показника, який становить 10%, це вказує на незначний його вплив на економіку країни [2]. Разом з тим, у створенні туристичного продукту задіяні різні сфери економічної діяльності, що організовують проживання, харчування, відпочинок, транспортування, розваги та інші, які потерпали від карантинних заходів і діючих обмежень щодо пересування та перетину кордону. Так, у 2020 році спад у транспортній та логістичній сферах на 16,4% привів до втрат ВВП у розмірі 1,09%, від зменшення валової доданої вартості на 28,5% у готельно-ресторанній сфері та на 12,7% у сфері мистецтва, спорту та розваг внесок у негативну динаміку ВВП склав відповідно 0,25% і 0,08% [3].

Після російського повномасштабного вторгнення до України на початку 2022 року українські та іноземні громадяни повністю відмовились від подорожей та поїздок з туристичною метою. У перші місяці війни надходження до державного бюджету від туристичної галузі зменшились на 18% [4]. Війна, яка привела до втрати українського населення, громадян інших країн, які перебували в Україні, пошкодження інфраструктурних об'єктів і житлового фонду спровокувала економічну кризу і завдала масштабних збитків. Реальний ВВП у 4 кварталі 2022 року зменшився порівняно з відповідним періодом минулого року на 31,4% [2]. За даними Світового банку покрити завдані війною тільки до 1 червня 2022 року збитки необхідно 349 мільярдів доларів США [5].

Туристична сфера, яка на початку 2022 року почала поступове відновлення діяльності після обмежень викликаних світовою пандемією, однією з перших відчула приближення вторгнення росії через відмову авіаперевізників і заборону страхових компаній від здійснення рейсів до України. З початком війни поїздки за кордон або всередині країни здійснювались з метою тимчасового переміщення або евакуації з територій, де ведуться або є загроза ведення бойових дій. Крім того, за кордоном залишились українські туристи і перемовини щодо їх пільгових умов розміщення в готелях або інших засобах розміщення в країні-перебування

вели саме представники туристичних компаній. Тобто, діяльність туристичних фірм у переважній більшості не зупинялась, змінилась лише концепція діяльності.

Державне агентство розвитку туризму зазначило про відновлення внутрішнього (з урахуванням наявних обмежень) і переважно виїзного туризму (жінок з дітьми) під час війни, обумовлене психологічною, фізичною та моральною втомою українців і нагальною потребою у відпочинку. За статистикою туристичного оператора Join UPI у жовтні 2022 року було заброньовано у двічі більше турів порівняно з аналогічним періодом минулого року [4]. Популярними серед вітчизняних туристів стали країни, які не видають туристичної візи громадянам росії.

Попит на внутрішній туризм тільки частково вирішує проблеми туристичної галузі, оскільки окупація частини територій, руйнування туристичної інфраструктури, закриття авіапростору, неможливість забезпечити належну безпеку туристів негативно впливає на розвиток вітчизняної туристичної сфери. Разом з тим, у 2022 р. Україна увійшла до ТОП-10 країн з найпопулярнішими туристичними напрямками і посіла 8 позицію [4]. Під час війни туристична галузь адаптувалась і пропонує нові туристичні напрями до країн Балтії, Казахстану, Молдови. Обслуговує українських громадян, які знаходяться за кордоном і мають бажання відпочити, бронюючи номери в готелях, організовуючи трансфер тощо.

Для повоєнного розвитку вітчизняного туризму за приклад можна взяти Хорватію, яка після початку війни втративши 75% туристичних обсягів, на наступний рік почала поступове відновлення дякуючи розвинутому туристичному бренду країни [4]. Враховуючи позитивний імідж України, як туристичної, після проведеного на найвищому рівні фіналу чемпіонату Європи з футболу у 2012 році, Євробачення та підтримка національного туристичного бренду у продовж останні роки, Україна має усі можливості для відновлення туристичної сфери у післявоєнний період. Разом з тим, цей процес на пряму пов'язаний з відбудовою туристичної інфраструктури, відтворенням земельних і водних ресурсів, природних комплексів, відновленням екологічного стану навколишнього середовища. Серед основних заходів спрямованих на відновлення туристичної галузі можна виділити: вкладення інвестицій в уже відомі найбільш популярні у довоєнний період туристичні напрями; розвиток меморіального туризму із залученням державних інституцій, бізнесу та культурних ініціатив [4], підтримка інтересу до країни, у тому числі через українських громадян, які виїхали за кордон.

Отже, одним із напрямів стабілізації економіки України у післявоєнний період є відновлення і розвиток туристичної галузі. Для цього необхідно реалізувати першочергові заходи на державному і місцевому рівнях, що забезпечить поступове відродження даної сфери.

Список використаних джерел

1. ВВП України у 2021 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/811845.html>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. ВВП України скоротився на 4% у 2020 році. Які галузі найбільше впали. URL: <https://forbes.ua/news/vvp-ukraini-skorotivsya-na-4-v-2020-rotsi-yaki-galuzi-naybilshe-vpali-23032021-1206>
4. Щоб відродився туризм, зацікавлюйте іноземців Україною вже сьогодні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3561536-sob-vidrodivsa-turizm-zacikavljte-inozemciv-ukrainou-vze-sogodni.html>
5. Як війна вплинула на економіку України. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>

***Мотузка Олена Миколаївна,**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу
та публічного управління;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах російської війни проти України пріоритетними завданнями уряду є забезпечення та надійне функціонування закупівель, задля забезпечення потреб оборони України, Збройних сил України та об'єктів критичної інфраструктури. Закупівлі воєнного часу повинні здійснюватися швидко, ефективно та з найменшим ризиком оскарження.

19 жовтня 2022 року набула чинності постанова КМУ №1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт, послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (далі – Постанова), яка скасувала втрату чинності Постанови №169 [1].

Основою Постанови, яка діє з 19 жовтня 2022 року, є те, що конкуренція у публічних закупівлях не скасовується, але замовники, які зобов'язані здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг, враховують наступну специфіку закупівель:

1. Пороги. Легалізовано наступні пороги проведення відкритих торгів: товари та послуги (крім послуг з поточного ремонту) – загальна вартість об'єкту закупівлі дорівнює або перевищує 100 000 гривень, для послуг поточного ремонту - вартість становить 200 000 гривень та більше; роботи – вартість дорівнює або більша 1,5 млн грн. У разі, якщо очікувана вартість закупівлі дорівнює або перевищує вище зазначені, то закупівлі